

Vanha liitto, uusi liitto

Johdanto: Sapatti ja sen nykyaikaiset väärinkäsitykset

Monet uskonnollisessa maailmassa vaativat nykyään, että kristittyjen on vietettävä sapattia, ja tulkitsevat sen usein sunnuntain lepopäiväksi. Raamatun tarkempi tarkastelu paljastaa kuitenkin merkittäviä eroja Raamatun sapatin vieton ja nykyajan käytäntöjen välillä. Sapatti on nimenomaisesti viikon seitsemäs päivä (lauantai), ei ensimmäinen (sunnuntai), kuten 1. Mooseksen kirjan 2:2-3:ssa esitetään: "Seitsemäntenä päivänä Jumala oli saanut työnsä valmiiksi; ja seitsemäntenä päivänä hän lepäsi kaikesta luomistyöstään. Sitten Jumala siunasi seitsemännen päivän ja pyhitti sen, koska hän sinä päivänä lepäsi kaikesta luomistyöstään." ja 2. Mooseksen kirjan 20:8-11: "Muista pyhittää sapatinpäivä. Kuusi päivää tee työtä ja hoida kaikkia askareitasi, mutta seitsemäs päivä on Herran, sinun Jumalasi, sapatti... Kuutena päivänä Herra teki taivaan ja maan, meren ja kaiken, mitä niissä on, mutta seitsemäntenä päivänä hän lepäsi. Sen tähden Herra siunasi sapatinpäivän ja pyhitti sen." Lisäksi Vanhassa testamentissa kuvataan viikoittaisten sapattien lisäksi myös sapattivuotia (joka seitsemäs vuosi) ja riemuvuotia (joka viideskymmenes vuosi) 3. Mooseksen kirjan 25:1–22 jakeissa. Viidenkymmenen vuoden aikana tyypillinen juutalainen vietti Vanhan liiton aikana yli 5 000 sapattipäivää – paljon enemmän kuin ne noin 2 600 päivää, joita nykyajan "sapatin pitäjä" saattaisi väittää viettävänsä.

Raamatulliset sapatin vaatimukset olivat tiukat. Jumalan kansaa käskettiin pysymään kotona (2. Moos. 16:29: "Muistakaa, että Herra on antanut teille sapatin; siksi hän antaa teille kuudentena päivänä kahden päivän leivän. Jokainen pysyköön seitsemäntenä päivänä siinä, missä on, älköön kukaan menkö ulos."), urheilumatkustaminen, ystävien tapaaminen tai virallisiin kokoontumisiin, kuten jumalanpalveluksiin, osallistuminen oli kielletty. Ruoanlaitto oli kielletty; kaikki ruoka oli valmistettava etukäteen (2. Moos. 16:23-29). Kaikki työ oli kiellettyä, jopa tulen sytyttäminen (2. Moos. 35:3: "Älkää sytyttäkö tulta asuinsijassanne sapatinpäivänä."). Rikkomuksella oli vakavia seurauksia, mukaan lukien kuolema (4. Moos. 15:32-36: "...Herra käski Moosekselle: "Miehen on kuoltava. Koko seurakunta kivittääkään hänet leirin ulkopuolella." Niin seurakunta vei hänet leirin ulkopuolelle ja kivitti hänet kuoliaaksi, niin kuin Herra oli Moosekselle käsenyt).

Kuka todella viettää sapattia nykyään määräysten mukaisesti? Käytännössä kukaan ei, sillä nykyaikaiset tulkinnat vesittävät näitä käskyjä. Tämä herättää laajempia kysymyksiä: Ovatko Vanhan testamentin käytännöt, kuten eläinuhrit (3. Moos. 1–7), edelleen sitovia? Entä muut pyhät päivät (esim. pääsiäinen, lehtimajanjuhla)? Onko nykyään pappeus- tai papisto-maallikkojärjestelmä? Rakentaako kirkko "Jumalan huonetta"? Mikä on Vanhan liiton (Mooseksen lain eli Tooran) ja Kristuksessa tapahtuvan Uuden liiton suhde?

Tämä tutkimus, joka sopii ryhmäkeskusteluihin raamatusta tai henkilökohtaiseen pohdintaan, on arvokas rituaalisista, perinteisistä tai ei-kristillisistä taustoista tuleville. Se korostaa Uuden testamentin kristinuskon ainutlaatuisuutta ja käsittelee kristikunnan sisällä vallitsevaa hämmennystä, erityisesti väitettä, jonka mukaan Jeesuksen seuraajien on noudatettava Tooran seremonia- ja maallisia lakeja.

Keskeiset johdantorunot:

- Kolossalaiskirje 2:16: "Älköön siis kukaan teitä tuomitko ruoasta tai juomasta älköönkään juhlan tai uudenkuun tai sapatin johdosta." (Paavali varoittaa Vanhan testamentin pyhiin perustuvista lainmukaisista tuomioista ja korostaa vapautta Kristuksessa.)
- Joh. 4:24: "Jumala on henki, ja häntä rukoilevien täytyy rukoilla hengessä ja totuudessa." (Jeesus opettaa, että tosi palvonta ylittää fyysiset paikat ja rituaalit ja keskittyy sisäiseen muutokseen.)

- Efesolaiskirje 1:1: "Paavali, Jumalan tahdosta Kristuksen Jeesuksen apostoli, tervehtii Efesoksessa olevia pyhiä, jotka ovat uskollisia Kristuksessa Jeesuksessa." (Kaikki uskovat ovat "pyhiä" ja demokratisoivat pyhyyttä.)
- 1. Timoteuskirje 2:5: "Sillä Jumala on yksi, ja yksi on myös välimies Jumalan ja ihmisten välillä, ihminen Kristus Jeesus." (Suora pääsy Jumalan luo yksin Kristuksen kautta poistaa inhimilliset välikädet.)
- Kolossalaiskirje 2:17: "Nämä ovat vain tulevan varjo, mutta todellisuus kuuluu Kristukselle." (Vanhan testamentin käytännöt ennustivat Kristusta; täyttyneinä ne eivät ole enää pakollisia.)

Kaksi liittoa: Uuden liitto korvaava luonne

Raamattu tekee eron Vanhan liiton (joka annettiin Mooseksen kautta Siinailla) ja Uuden liiton (joka vihittiin käyttöön Kristuksen kuolemalla ja ylösnousemuksella) välillä. Haprealaiskirje 9:15-17: "Sentähden hän [Kristus] on uuden liiton välimies, että ne, jotka on kutsuttu, saisivat luvattua iankaikkisen perinnön, koska hänen kuolemansa on lunastanut heidät ensimmäisen liiton aikana tehdyistä rikkomuksista. Sillä missä on kyse testamentista, siinä on vahvistettava sen tekijän kuolema. Sillä testamentti tulee voimaan vasta kuoleman yhteydessä, eikä se ole voimassa niin kauan kuin sen tekijä on elossa." (Kristuksen kuolema saattoi voimaan Uuden liiton, mikä teki Vanhasta liitosta vanhentuneen; Vanha ei voinut lunastaa ikuisesti, mutta Uusi tekee sen Kristuksen uhrin kautta.)

Lain moraalinen ydin – Jumalan ja lähimmäisen rakastaminen – jatkuu (Gal. 5:14: "Sillä koko laki täyttyy yhdessä sanassa: "Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi."; Matt. 22:37-40: "..."Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydäimestäsi, koko sielustasi ja mielestäsi. Tämä on suurin ja ensimmäinen käsky. Toinen on sen kaltainen: "Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi." Näissä kahdessa käskyssä kaikki laki ja profeetat ovat."), mutta erityiset käskyt ja määräykset täyttyivät ja kumottiin ristillä. Kolossalaiskirje 2:13-14: "Ja teidät, jotka olitte kuolleita rikkomustenne ja lihanne ympärileikkaamattomuuden tähden, Jumala teki eläviksi yhdessä hänen kanssaan, antaen meille anteeksi kaikki rikkomuksemme ja pyyhkien pois meitä vastaan olleen velkakirjan laillisine vaatimuksineen. Tämän hän kumosi nautitsemalla sen ristillä." ("Velkakirja" viittaa lain vaatimukseen; Kristus peruutti ne ja vapautti uskovat seremoniallisista velvoitteista.)

Kristityt eivät ole sidottuja Vanhan testamentin sääntöihin (Apostolien teot 15:10-11: "Miksi te siis kiusaatte Jumalaa panemalla opetuslasten niskaan iestä, jota eivät meidän isämme emmekä mekään ole jaksaneet kantaa? Mutta me uskomme, että pelastumme Herran Jeesuksen armon kautta, niin kuin hekin tulevat."). Tämä väittää, että Jeesuksen seuraajien on noudatettava Tooraa. Jeesus täytti lain (Matteus 5:17-18: "...En minä ole tullut kumoamaan [lakia tai profeettoja], vaan täyttämään ne. Sillä totisesti sanon teille: kunnes taivas ja maa katoavat, ei laista katoa yhtäkään kirjainta, ei yhtäkään pistettä, ennen kuin kaikki on tapahtunut."). Tämä päättää lain seremoniallisen roolin (Gal. 3:23-25: "Ennen kuin usko tuli, olimme lain alaisia... Mutta nyt kun usko on tullut, emme ole enää valvojan alaisia.").

Kaksinaismoralismi: Poistetaan uudessa liitossa

Vanha liitto loi eroja pyhän ja epäpyhän välille, mikä edisti epäjohdonmukaista sitoutumista. Jos jotkin päivät ovat pyhiä, toiset ovat epäsuorasti epäpyhiä, mikä johtaa suurempaan ponnisteluun "erityistilanteissa". Kristinuskon kuitenkin vaatii päivittäistä opetuslapseuden elämäntapaa (Luuk. 9:23: "Ja hän sanoi kaikille: "Jos joku tahtoo kulkea minun perässäni, hän kieltäköön itsensä, ottakoon ristinsä joka päivä ja seuratkoon minua."; Room. 12:1: "Niin kehotan teitä siis, veljet, Jumalan laupeuden kautta antamaan ruumiinne eläväksi, pyhäksi ja Jumalalle mieltäsi uhriksi. Tämä on teidän hengellinen jumalanpalveluksenne."). Kaikki aika on pyhää, koska Kristus lunastaa jokaisen elämän osa-alueen.

Kaksoisstandardit ilmenevät: a. Pyhässä ajassa b. Pyhässä tilassa c. Pyhissä ihmisissä d. Pyhissä asioissa

Uusi liitto muuttaa nämä erot (1. Piet. 1:15-16: "...Niin kuin hän, joka teidät on kutsunut, on pyhä, niin olkaa tekin pyhiä kaikessa vaelluksessanne. Onhan kirjoitettu: "Olkaa pyhät, sillä minä olen pyhä.").

Pyhä aika: Vapaus lain noudattamisesta

Kristityt vapautetaan sapatin vietosta (2. Moos. 20:8–11, kuten yllä; Kolossalaiskirje 2:16, kuten yllä). Yritykset vanhurskauttaa itsensä erityisten päivien avulla johtavat orjuuteen (Gal. 4:8–11: "Ennen, kun ette tunteneet Jumalaa, te olitte niiden orjia, jotka luonnostaan eivät ole jumalia... Kuinka te voisitte jälleen kääntyä maailman heikkojen ja arvottomien alkeisvoimien puoleen...? Te noudatatte päiviä ja kuukausia ja määraaikoja ja vuosia! Pelkäänpä, että olen ehkä turhaan nähnyt vaivaa teidän hyväksenne"). (Paavali rinnastaa kalenteripäivien viettoon palaamisen pakanalliseen orjuuteen.)

Alkuseurakunta kokoontui sunnuntaisin (Apostolien teot 20:7: "Viikon ensimmäisenä päivänä kokoonnuimme murtamaan leipää..."; Ilmestyskirja 1:10: "Minä olin Hengessä Herran päivänä..."). Kristuksen ylösnousemuksen muistoksi (Matteus 28:1), mutta sunnuntai ei ole sapatti.

Tooran noudattamisen vastustaminen: Jeesus eli vanhan liiton alaisuudessa täyttääkseen sen (Gal. 4:4-5: "Mutta kun aika oli täyttynyt, Jumala lähetti Poikansa, naisesta syntyneen, lain alaiseksi syntyneen, lunastamaan ne, jotka olivat lain alaisia."). Ylösnousemuksen jälkeen armo voittaa (Room. 6:14: "Synti ei ole teitä vallitseva, koska ette ole lain alaisia, vaan armon alaisia."). Päivän viettäminen on sallittua, jos se tehdään vapaaehtoisesti (Room. 14:5-6: "Joku pitää yhtä päivää toista parempana, toinen pitää kaikkia päiviä samanlaisina... Joka viettää päivän, viettää sitä Herran kunniaksi."), mutta sen pakottaminen on syntistä (Gal. 5:1: "Sillä vapauteen Kristus meidät vapautti; pysykää siis lujina älkääkä alistuko uudelleen orjuuden ikeeseen.").

Oppitunti: Pyri aina opetuslapsuteen.

Pyhä tila: Palvontaa kaikkialla

Jumalaa ei voida rajoittaa "pyhiin" tiloihin (Apostolien teot 7:48-49: "Korkein ei kuitenkaan asu käsin tehdyissä huoneissa, niin kuin profeetta sanoo: "Taivas on minun valtaistuimeni ja maa minun jalkojeni astinlauta..."; Joh. 4:24, kuten yllä). Vanha liitto rajoitti pääsyä majan/temppelin kautta (Hepr. 9:1-8: "Ensimmäiselläkin liitolla oli säännökset jumalanpalveluksesta ja maallinen pyhä paikka..."), mutta Kristuksen kuolema repi esiripun (Matt. 27:51: "...Ja katso, temppelin esirippu repesi kahtia ylhäältä alas..."), mikä symboloi avointa pääsyä (Ef. 2:18: "Sillä hänen kauttaan meillä molemmilla on pääsy Isän luo yhdessä Hengessä.").

Jumalanpalvelus on elämäntapa (Room. 12:1, kuten yllä). Seurakunta (ihmiset) on Jumalan perhettä (Ef. 2:19: "Te ette siis enää ole vieraita ettekä muukalaisia, vaan olette pyhien kansalaisia ja Jumalan perhettä."), mutta mikään rakennus ei ole itsessään pyhä.

Tooran vastakohta: Temppeli oli varjo (Heprealaiskirje 8:5: "...He palvelevat taivaallisten kuvausta ja varjoa..."). Kristuksen ruumis on todellinen temppeli (Joh. 2:19-21: "...Hajottakaa tämä temppeli, niin minä pystytän sen kolmessa päivässä." ...Hän puhui ruumiinsa temppelistä.")

Oppitunti: Ole erinomainen Jumalan palveluksessa kaikkialla.

Pyhä kansa: Tasa-arvo Kristuksessa

Ei eliittiä "pyhimyksiä"; kaikki uskovat ovat pyhiä (Efesolaiskirje 1:1, kuten yllä). Jeesus on ainoa ylimmäinen pappi (Hepr. 7:23-28: "...Entisiä pappeja oli paljon, koska kuolema esti heitä pitämästä virassaan, mutta hän pitää pappeutensa ikuisesti... Sillä meillä oli sopivaa olla tällainen ylimmäinen pappi, pyhä, viaton, tahraton..."). Kaikki uskovat muodostavat kuninkaallisen papiston (1. Piet. 2:9: "Mutta te olette valittu suku, kuninkaallinen papisto, pyhä kansa...") ja uhraavat hengellisiä uhreja.

Yksi välittäjä: Kristus (1. Timoteus 2:5, kuten yllä). Pyhimyksille tai Marialle rukoileminen on ristiriidassa tämän kanssa (Room. 8:34: "...Kristus Jeesus on se, joka kuoli... ja joka on Jumalan oikealla puolella ja rukoilee meidän puolestamme.") Ei eroa papiston ja maallikon välillä (Matt. 23:8-9: "Mutta teitä älkää kutsuko rabbiksi, sillä teillä on yksi opettaja, ja te olette kaikki veljiä. Älkääkä isäksenne kutsuko ketään maan päällä, sillä

teillä on yksi Isä, joka on taivaissa.") Kaikki ovat yhtä lailla sitoutuneita, ja heillä on erilaisia lahjoja (Ef. 4:11-12).

Tooran vastakohta: Leeviläinen pappeus päättyi (Heprealaiskirje 7:11-12: "...Sillä kun pappeus muuttuu, muuttuu väistämättä myös laki."). Tooran noudattaminen säilyttää lakkautetut jakolinjat.

Opetus: Papisto edistää kaksoisstandardeja, jotka ovat Kristukselle vieraita (Gal. 3:28: "Ei ole tässä juutalaista eikä kreikkalaista, ei orjaa eikä vapaata, ei miestä eikä naista, sillä te kaikki olette yhtä Kristuksessa Jeesuksessa.").

Pyhä lehmä! Sekalaisia pyhiä asioita

Uusi liitto poistaa erot:

- Pyhät ruoat (1. Timoteus 4:3-5: "...jotka kieltävät avioliiton ja vaativat pidättäytymään ruoista, jotka Jumala on luonut nautittaviksi kiitoksella... Sillä kaikki Jumalan luoma on hyvää..."; Heprealaiskirje 13:9: "Älkää antako moninaisten ja vieraiden opetusten harhailla. Sillä on hyvä, että sydän vahvistuu armosta, ei ruoista..."; Mark. 7:19: "...Näin hän julisti kaikki ruoat puhtaiksi.").
- Pyhät alttarit (Hepr. 7:27: "...Ei hänen tarvitse päivittäin uhrata uhreja niin kuin ylimmäisten pappien... sillä sen hän teki kerta kaikkiaan uhratessaan itsensä."; Hepr. 13:10: "Meillä on alttari, josta teltpalvelusta tekevillä ei ole oikeutta syödä.").
- Kuvat/ikonit (2. Moos. 20:4: "...Älä tee itsellesi jumalankuvaa..."; 1. Johanneksen kirje 5:21: "Lapsukaiset, karttakaa epäjumalia.").
- Puvut, pyhä vesi, suitsutusastiat, mitalit, pyhäinjäännökset, kielet, kaavat, ristit: Nämä tuovat Vanhan testamentin kategoriat pätemättömästi esiin (2. Korinttilaisille 3:6: "...Hän on tehnyt meidät soveliaiksi olemaan uuden liiton palvelijoita, ei kirjaimen, vaan Hengen. Sillä kirjain kuolettaa, mutta Henki tekee eläväksi.").

Tooran vastakohta: Roomalaiskirje 7:6: "Mutta nyt me olemme vapautettuja laista, koska olemme kuolleet pois siitä, mikä meidät piti vankeina, niin että me palvelemme Hengen uudessa tavassa emmekä kirjoitetun koodin vanhassa tavassa." Laki johti Kristuksen luo (Gal. 3:19-25).

Loppupäätelmä: Varjoista valoon

Kolossalaiskirjeen 2:17 (kuten yllä) opettaa, että Vanhan liiton elementit esikuvasivat Kristusta, todellisuutta. Vanha testamentti on vanhentunut (Hepr. 8:13: "Puhuessaan uudesta liitosta hän tekee ensimmäisen liiton vanhentuneeksi. Ja mikä vanhenee ja vanhenee, on katoamassa."). Suuri osa modernista kristinuskosta heijastaa Vanhan testamentin juutalaisuutta, pitäytyen rituaaleissa ja hierarkioissa.

Tooran väitteitä vastaan: Efesolaiskirje 2:14-15: "Sillä hän, meidän rauhamme, on tehnyt meistä molemmat yhdeksi ja purkanut erottavan muurin, vihollisuuden, omassa lihassaan, poistamalla käskyjen lain säädöksillä..." Jeesus varoitti ihmisten perinteistä (Mark. 7:6-8: "...'Tämä kansa kunnioittaa minua huulillaan, mutta heidän sydämensä on kaukana minusta. Turhaan he palvelevat minua opettaen oppeja, jotka ovat ihmisten käskyjä.'..."). Tooran noudattaminen voi erottaa ihmisen Kristuksesta (Gal. 5:4: "Te, jotka tahdotte lain kautta tulla vanhurskaiksi, olette langenneet pois armosta.").

Jätä varjot Kristuksen valon tielle, jossa vallitsee todellinen vapaus (Joh. 8:36: "Jos siis Poika teidät vapauttaa, te tulette todella vapaiksi."). Tämä antaa voimaa Hengen johdattamalle elämälle, ei rituaalien noudattamiselle.